
ТЕМА X

ТЕЗА АНТИТЕЗА СИНТЕЗА

Дејвид Хокни: Поља пшенице надомак Фрајдејторпа
(2005)

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

„ЗАЛУД ЈЕ МРЕЖУ БАЦАТИ НА СВЕ ШТО КРИЛА ИМА”

Сведоци смо све више дискусија о техничким припрема за час у којима се строго води рачуна о временској организацији часа, о јасно наведеним циљевима часа, о исходима часа, стандардима и сл. Не могу се отети утиску да неко баца мрежу на крила професора. Тачно је да тај технички део представља одређени методички образац, али веома ретко или готово никако не помињемо наш лични приступ наставној јединици, и емотивни и мисаони, једноставније речено – етички приступ.

Неоспорно је да без обзира на то шта доносе реформе, од нас наставника се увек тражи да раширимо крила што више можемо, да ширимо видике и учимо децу да виде више и лепше. Ако водимо рачуна само о практичности, препорукама, прецизности, поштовању форме... тешко да ћемо се винуту високо, одакле се све боље види.

Дакле, ширити крила можемо по вертикали, али и по хоризонтали. Сваки прави педагог мора бити за вертикалу, за духовност која нема димензију практичности и укалупљивања, већ димензију изазова. Управо због тога, припрема за час не сме се свести само на формалност – да је имамо. Можемо да је имамо и да часови буду бледи и досадни, а сатница испоштована, стандарди исписани. Ако нема ватре у нама, ако нема ентузијазма, креативности, воље... час је „мртав” и пропао. Воља је покретач свега.

Осећај креативне сигурности никад не потиче само од оног што је написано и унапред претпостављено. Он умногоме зависи од наше унутрашње емоционалне слике као покретачког импулса од кога зависи контакт ученика и нас и који одређује ток часа. Од тог унутрашњег импулса зависи са каквим осећањем ћемо изаћи са часа и у каквом расположењу ћемо оставити ученике након часа.

Оно што је у нашем послу најлепше, то је тај посебан осећај да стојите пред 30-ак ученика који од вас очекују нешто. То НЕШТО не можемо свести под организациони - технички део часа. То НЕШТО стоји између нас и ученика од почетка до краја часа. Тај почетни психолошко-мотивациони тренутак је највећи „енерџајзер”,

ОГЛЕДАЛО

како се то сада популарно назива. То је тај тренутак када станете пред ученике и одлучите да ви будете окидач који ће изазвати њихову пре свега емоционалну, а затим и интелектуалну заинтересованост. Данас је то веома тешко, с обзиром на то да им се нуде разни занимљиви садржаји са интернета и свих друштвених мрежа. Ипак, ако је наша реч јасна и лепа, провучена кроз живот, ништа је не може заменити. „И камен би речима померио“.

Ми трагамо за лепотом, истином и правдом, за човеколикошћу и усмеравамо ученике да ходе тим путевима кроз живот. Али, професор књижевности је данас више него икад разапет између етике професије и живота, између етичких принципа који треба да испуњавају живот и живота који исте те принципе занемарује.

Тешка времена кроз која пролазимо и бројне реформе које смо прошли, а још увек не знамо куда нас воде, гасе у нама креативни дух, ентузијазам се троши, а до тога нам је свакако стало. Та креативност и ентузијазам је суштина нашег рада. Она је персонификација личности наставника и педагошког стила који негује. Увек морамо имати на уму да „речи привлаче, а примери уче“ и да смо ми васпитачи кроз чији рад млади треба да стекну слику о себи и о узорима који треба да их воде кроз живот. Тако ће ученици схватити да суштина бављења књижевним делом није репродуковање чињеница, већ разумевање догађаја, појава, осећања...

На нама, наставницима књижевности је да својим радом усмеравамо младе људе ка висинама духовности, ка лепоти, доброти, племенитости и људскости, па да и њих усређује лепота наше народне поезије и свеукупне књижевне баштине.

Поштујући књижевну баштину нашег народа у коју је уткана духовност, ум и срце једног народа, ученици се уче да поштују и своје родитеље и своје наставнике, и своје претке и своју историју. То су васпитни задаци које ниједна реформа не сме запоставити.

Весна Пругић Милеуснић

професорка српскога језика и књижевности
Електротехничка школа Михајло Пупин,
Нови Сад

„ТЩЕТНО НАБРАСЫВАТЬ СЕТЬ НА ТО, ЧТО КРЫЛАТО”

На наших глазах разворачиваются дискуссии о технической подготовке к уроку, которая включает в себя скрупулёзное распределение времени, чёткую постановку целей, планирование итогов, следование стандартам и тд. Складывается впечатление, что кто-то хочет накинуть сеть на крылья преподавателя. Техническая часть, действительно, служит для нас определённым методическим образцом, но при этом мы оставляем на втором плане или вовсе выносим за рамки индивидуальный подход к уроку – эмоциональный, интеллектуальный: проще говоря, этический подход.

Разумеется, что бы ни предлагали реформы, от нас, учителей, всегда требуется, чтобы мы как можно шире простирали крылья, держались широких горизонтов и учили наших подопечных видеть больше и лучше. Но если нас будет волновать только практическая сторона дела: следование рекомендациям, соблюдение формы – едва ли мы воспарим в вышину свободного познания.

К тому же простирают крылья можно не только по вертикали, но и по горизонтали. А каждый настоящий педагог должен служить вертикалю – в измерении духовности, которая не знает рамок практицизма, но всегда бросает нам вызов. Именно поэтому подготовку к уроку нельзя сводить к формальности – „чтобы было”. Как часто бывает, что конспекты написаны, время распланировано по минутам, соблюдены все стандарты, а урок получается тусклым, скучным, неживым. Если в нас не горит огонь, если нет энтузиазма, творческого порыва, воли – урок пропал. Добрая воля педагога – вот что движет учебным процессом.

Чувство творческой уверенности никогда не исходит из написанного и распланированного заранее. Оно во многом зависит от нашего внутреннего эмоционального состояния, порождающего импульс, от которого зависит контакт преподавателя и ученика. Именно он, этот импульс, определяет, с каким чувством мы выйдем из класса и в каком настроении оставим учеников после урока.

Что прекрасней всего в нашей работе? Ни с чем не сравнимое ощущение, когда вы стоите перед тремя десятками учеников, которые

ЗЕРКАЛО

чего-то от вас ожидают. Это „что-то” невозможно свести к организационному или техническому компоненту урока. Это „что-то” связывает учителя и учеников от начала до конца урока. Момент, когда преподаватель входит в класс и встаёт перед учениками, – мощнейший психологический энергетик. Именно в этот миг вы принимаете на себя роль переключателя, который запустит в аудитории сначала эмоциональный, а затем и интеллектуальный интерес. В наши дни, когда ученики увлечены легкодоступными развлекательными материалами из интернета, включая социальные сети, это очень непросто. Однако, если наше слово понятно и прекрасно, если оно исходит из самой жизни, ничто не сможет его заменить. „И камень можно словом сдвинуть”.

Мы ищем красоты, правды и справедливости, мы взываем к человечности и направляем наших учеников на тот же путь. Сегодня учитель литературы более, чем когда-либо, распят между этикой профессии и жизни, между этическими принципами, которые должны наполнять жизнь, и самой жизнью, которая этими принципами пренебрегает.

Непростое время, в которое мы живём, и многочисленные реформы, выпавшие на нашу долю и непонятно куда ведущие, гасят в нас творческий дух, опустошают запасы энтузиазма – а без него наш труд невозможен. Более того: творческий дух и энтузиазм и есть основа нашей работы. В них раскрывается личность педагога и стиль его преподавания. Нельзя забывать, что „слова манят, а примеры учат”: мы занимаемся воспитанием, и в нашем труде воспитанники должны осознать себя, увидеть самих себя и положительные примеры, которые пронесут через всю жизнь. Так наши ученики поймут, что сущность изучения литературы – это не воспроизведение чужих слов, а глубинное понимание событий, явлений, чувств.

На нас, преподавателей литературы, возложена обязанность направлять юное поколение к высотам нравственности, к прекрасному, доброму, человечному, чтобы разделить с ними красоту нашей народной поэзии и богатого литературного наследия.

Уважение к родной литературе, вобравшей в себя духовность, разум и сердце нашего народа, пробуждает в учениках почтение к родителям и наставникам, к предкам и истории. Решению этой воспитательной задачи не должна помешать ни одна реформа.

Весна Пругич Милеуснич

Перевод с сербского языка: **Софья Алемпиевич**

КОНВЕРТИТИ И МОРАЛНИ СУНОВРАТ

Мислио сам да је с папцима и прелетачима у политици додирнуто морално дно, али није! Кад крене морално пропадање, нема дна. Провалија је бескрајна!

Ових дана медији објелодањују најновије примјере политичког бешчашћа. Двоје кандидата за посланичке мандате (Нина Букејловић и Горан Опсеница) промијенили су националност да би ушли у изборну политичку комбинаторику. Нина Букејловић се од Српкиње преко ноћи преобратила у Бошњакињу, а Опсеница од Хрвата у Србина. И једно и друго конвертитство досад је могло постојати у комедијама и добрим вицежима. Али, живот је поново показао да је највећи комедијант.

У државама владавине права које почива на моралу, овакве појаве би се третирали као психијатријски случајеви. Код нас ће, по свему судећи, бити третирано као људско право и сасвим нормална ствар. Биће то још један доказ моралног суноврата и политике и људских права. И човјекове подлости и покварености. „Набујао шљам и разврат и пороци, подиго се трули задах пропадања...”, написао је Владислав Петковић Дис прије више од сто година. (Треба прочитати његову пјесму „Наши дани” или погледати истоимену представу у Народном позоришту).

Није само политика мјесто човјековог моралног пада. Треба се само мало замислити над феноменима свакодневног живота па виђети да је готово све у моралном расулу. Када се тинејџер ујутру пробуди и јави мајци да се не осјећа добро и да неће ићи у школу, брижна мајка ће одмах назвати свог породичног љекара и замолити за оправдање изостанка свог сина. Зна мајка да син не говори истину и да сигурно има неки контролни за који није спреман. Зна и породични љекар да мајка не говори истину, али ће завести њеног сина у медицински протокол са дијагнозом сезонске прехладе и написати оправдање. Син ће однијети оправдање разредном старјешини, који ће изостанак оправдати иако зна да то што ученик прича, а љекар потврђује, није истина. Неће постављати питања јер и други

ОГЛЕДАЛО

професори око оправдања не постављају питања. Зашто би он пружио од тога проблем? На крају године наставници ће обавијестити директора о броју оправданих изостанака у својим разредима. Ни директор неће постављати питања, иако зна да ученици просјечно "оправдано" одсуствују два мјесеца у току школске године. Зашто би само он од своје школе пружио случај? И директор ће извјештај доставити министру просвјете, који ће, иако зна да извјештај није истинит, влади предложити да се извјештај усвоји. Тако лаж и превара постају модус вивенди овог друштва.

Недавно је дисциплински тужилац Високог судског и тужилачког савјета (ВСТС) послао допис некој радној групи за стратешко планирање, у коме их обавјештава да је у посљедње три године поднио 11 дисциплинских тужби, а ове године још пет, против судија који су неправилно исказали завршеним 1. 270 судских предмета. Ради се о лажном приказивању радне норме. Незавршене предмете судије су приказивале као завршене да би имале што већу остварену норму! Шта да каже човјек о моралности таквих судија? Судијска професија је одувјек важила за примјер поштења и моралности. Шта се догодило с људима који су учени да примјењују правду? Да ли су и васпитани да буду часни и поштени?

Не треба превише мудровати над човјековом моралном трагедијом. И данашњи судија је, вјероватно, носио у школу лажна оправдања својих изостанака и био саучесник многих превара које су му доносиле ситну корист. Ако су му и родитељи којим случајем учествовали у изборним преварама као папци, прелетачи или конвертити, шта би од њих човјек могао друго и очекивати.

Нисам случајно почео причу о преварама с политиком. Огољена неморалност коју производи и шири политика преноси се на државну власт и постаје друштвени образац понашања. Зараза коју шири болесна политика је тихи убица часних и моралних људи. Морални геноцид је најстрашнији злочин данашње политике.

Развојни пут нашег моралног пропадања по свему подсјећа на пропаст Рима, који се од Патополиса (града болести), преко Психопатополиса, с Нероном и Калигулом, у намјери да се спаси од пропадања, претворио у Тиранополис, да би на крају постао Некрополис (град мртвих).

Бранко Перих

судија Суда БиХ

Независне, Бања Лука

(Преузето са портала БУКА 8. новембра 2018)

ВЛАДИСЛАВ
ПЕТКОВИЋ ДИС

НАШИ ДАНИ

Развило се црно време опадања,
Набујао шљам и разврат и пороци,
Подиг'о се трули задах пропадања,
Умрли су сви хероји и пророци.
Развило се црно време опадања.

Прогледале све јазбине и канали,
На високо подигли се сутерени,
Сви подмукли, сви проклети и сви мали
Постали су данас наши суверени.
Прогледале све јазбине и канали.

Покрадени сви храмови и ћивоти,
Исмејане све врлине и поштење,
Понижени сви гробови и животи,
Упрљано и опело и крштење.
Покрадени сви храмови и ћивоти.

Закована петвековна звона буне,
Побегао дух јединства и бог рата;
Обесимо све празнике и трибуне,
Гојимо се од грехова и од блата.
Закована петвековна звона буне.

Од пандура створили смо великаше,
Достојанства поделише идиоти,
Лопови нам израђују богаташе
Мрачне душе назваше се патриоти.
Од пандура створили смо великаше.

ОГЛЕДАЛО

Своју мудрост расточисмо на изборе,
Своју храброст на подвале и обеде,
Будућности затровасмо све изворе,
А поразе прогласисмо за победе.
Своју мудрост расточисмо на изборе.

Место светле историје и гробова
Васкрсли смо све пигмеје и репове;
Од несрећне браће наше, од робова,
Затворисмо своје очи и џепове.
Место светле историје и гробова

Остала нам још прашина на хартији
К'о једина успомена на џинове;
Сад сву славу пронађосмо у партији,
Пир поруге дохватио све синове.
Остала нам још прашина на хартији.

Под срамотом живи наше поколење,
Не чују се ни протести ни јауци;
Под срамотом живи наше јавно мњење,
Нараштаји, који сишу к'о пауци.
Под срамотом живи на ше поколење.

Помрчина притиснула наше дане,
Не види се јадна наша земља худа;
Ал' кад пожар подухвати на све стране,
Куда ћемо од светлости и од суда!
Помрчина притиснула наше дане.

<http://www.rasen.rs>

ЧОВЕК

Узми бритку сабљу
и отеши себи врата
да имаш чиме да
затвориш провалију утробе.

Јер, кад крену црне мисли
да се наговарују и гомилају пред прагом
ти имај црни калауз да их забравиш.

А, онда, шта ти остаје
тако затвореном у тој провалији
са вратима – само бездан
и дрвени довратак до света.

Седи ту на унутрашњи праг и цвили
ичекај да се бездан душе твори
и затрпа љуте ковитлаце.

Е, моја душо!
У шта си се динула?
У шта си се претворила?
А, умивала сам те чистом љубављу.
Појила росом снова.
Чешљала трозупцем надања.

Где сам погрешила?
О кога се огрешила?
Кога сам раменом очешала?

ОГЛЕДАЛО

А, можда си ти од таквих несретних
што верују у судбину
па мисле да су ништавне и мале
па је ни велики снови
ни велике љубави
не могу покренути.

Узми бритку сабљу
и отеши себи врата
да имаш чиме
да затвориш провалију утробе.

Драгана Петровић

професорка српскога језика
и књижевности
Девета гимназија
Михаило Петровић Алас,
Београд

ФИЛОЗОФСКА ПЕСМА

Умност је знање о незнању,
мишљење мисли, рефлексја,
љубав је бити у другом стању –
од ребра створити пријатеља.
Машта је лепгир на платну,
слободна игра, похвала духу –
филозоф на Фукоовом клатну,
жена у звезданом руху.
Песник је гласник небеса,
албатрос на палуби брода,
човек од крви и меса
што месечевом путањом хода.
И ја што песму пишем,
а речима животом схватам,
тешко у градском сивилу дишем –
планински ваздух сећањем хватам.
И Њен поглед на земљу пао,
свилени плесач кога тражи,
оно су што нам је Бог дао –
зову нас децом космичке ражи.
Целина измиче пољупцу стиха,
не може у њ цела да стане,
утихне и јутарња прича тиха –
кад зора озари и сунце гране.
Тада шапат најдубљих жица
говори оно што речи неће,
погледи сродни озаре лица –
у малом лепота гради највеће.

Синиша Митрић

професор филозофије
ГХМШ Милутин Миланковић
и Математичка гимназија,
Београд

ЉУБАВИ

Твоју слику немам,
твоје презиме не знам,
твоје име изговарам само у Храму.
Пратим те по киши,
додирујем једино крајеве твог капута...
Гледам те крајичком ока...
Ретко ми се јављаш.
Не могу да ти пишем.
Поклоне не примаш,
обећања понекад дајеш...
Појавиш се на кратко,
у предвечерје ил' у освит дана...
само ми ослушнеш срце и
оставиш мирис на јастуку.
Не даш ми да те љубим,
нити да о љубави причам.
Тражиш да другде будем
и да се не сматрам важним.
Нестваран кажеш да сам и зовеш
песником лажним.
Нечујно ме дозиваш.
Скриваш речи међу стварима,
и прећуткујеш у реченицама...
Прогониш ме из прамалећа,
летњем сунцу да сија не даш,
јесени крадеш листове свеле,
само да заувек одепоета...
Ипак можда кад застуди,
и кад се у дневи увуче тама-
појавићу се изненада,
да са снегом не будеш сама!?

Синиша Митрић

професор филозофије
ГХМШ Милутин Миланковић
и Математичка гимназија,
Београд

„ПО ВРЛИНИ ЖИВЕТИ И ДИСАТИ СПАСОНОСНОМ РЕЧЈУ”

(БЕСЕДА ПОВОДОМ СВЕТОГ САВЕ)

Састали смо се лепим поводом и ове године, да прославимо Светог Саву, нашу славу и дело светитеља који је био и више него светитељ. Наш омиљени светац, заштитник и познати, драги лик са фреске или иконе у свакој цркви или школи, и ван граница Србије, превазишао је давно само верске оквире и ушао у историју, легенду, поезију.

Принц, трећи брат, трећерођени син, предодређен је био за велика дела, баш као што је то увек најмлађе од троје деце у бајкама – најмудрији, најхрабрији, најстрпљивији. Тај трећи брат је добар, сажалив, дарежљив. Он прашта, помаже, сусреће, неуморан је, упоран, има свој пут, али и другима указује на њега.

Тренутак када је принц Растко своје хаљине и пострижене власи спустио крај ногу и први пут изговорио жељено име, Сава, представља почетак и раст српског народа. То је оно зрно пшенице о којем говори јеванђелиста Јован, а Достојевски га наводи као мото романа „Браћа Карамазови”. Видео је овај живот као „метежан и пролазан”, као „дим и варку”, а видљиве лепоте и обиље живота као сенку и одлучио да „Христом напасе душу своју, јелену сличну”. Али, Савине келије, колико су биле за ћутање и молитве сузама окупане, биле су и за учење, лечење, читање, писање и превођење. Његови топли хлебови у пустињи и богоговорљива уста, лечење ослабљених и болесних, учинили су га присним и блиским, јер је свој народ, с великом љубављу, сматрао живом црквом у коју улази да би помогао. А та помоћ била је – суштинска.

Борба за слободу цркве, државе и културе у основи су напретка сваког народа. „Син диван оцем, а отац хваљен сином”, како о Сави и Симеону говори Теодосије, представљају саму суштину те борбе.

ОГЛЕДАЛО

Кодекси Савини, манастирски типичи, најплеменитији су закони на праву и правди засновани, који би могли као идеални општи закони послужити. „Гладне хранити и души давати” основни је закон свих закона. „Јер ако човек и сав свет стече, а душу изгуби, каква је корист?” Његов Медицински типик садржи преведено дело Хипокрита и Галена и део је светске медицинске ризнице. Његово Житије Светог Симеона прва је српска биографија. А уверење да „српска држава не треба да иде докле мач може сећи, већ да мач може сећи до граница отачаства” закаснили је ехо у потоњим вековима страдања народа.

Према сведочењу монаха Доментијана, стогодишњи старци јерусалимски дивили су се Савиној мудрости и благи, сматрајући га „земаљским анђелом и небеским човеком”.

Савино завештање припада српском народу више од његовог земаљског живота (јер „дим је живот наш, пара, земља и прах” и „сви ћемо поћи одакле изиђосмо” каже у Карејском типикју). Његову смрт победило је светосавље.

Како разумемо светосавље данас?

Са унижењем говорећи о себи, у Хиландарском типикју Свети Сава помиње боравак у манастиру Пресвете Владичице Богородице Наставнице. Хиландарци Богородицу Одигитрију којој је манастир посвећен зову Наставницом, Путеводитељком. А Сава је „духовни отац освештаног стада и наставник смеран”. Он је учитељ, целим својим бићем и животом, али и ученик. „По врлини живети и дисати спасоносном речју” његова је наставничка мисија. Он даноноћно чита својим ученицима јеванђељске речи о добру и злу, о вери која спасава једино љубављу делујући, о властели која треба да се богата само добрим делима...

Гледајући врлине великих људи, видимо колико заостајемо за њима, али већ самим признањем чинимо корак да их достигнемо. Много је посла пред нама, ако се сматрамо настављачима Савиног завештања. Бити наставник није лако, о томе говори и ова племенита етимологија. Стога, помолимо се и поновимо у себи, још једном: „По врлини живети и дисати спасоносном речју!”

Олгица Рајић

професор српског језика и књижевности
Шеста београдска гимназија, Београд

„БЕЗ НЕБА НАД НАМА ГУБИ СЕ И ТЛО ПОД НОГАМА”

Истински надахнути и скрушени, пишемо беседу у спомен и славу светитеља, са осећањем недостојности пред тим темељем српског духовног бића. Пред спознајом да се, заиста, у смислу духовности, све што је постојало пре Светога Саве, уклопило у његов културни програм, а све што је настало после њега – ослања се на тај непорециви темељ и угаони камен целе зграде српске културе и духовности. Слављење тог темеља у школи, нашој школи, одувек је деловало дирљиво, безазлено и чисто, о чему сведочи помисао на дечје гласиће који изводе Химну Светом Сави и рецитују „Ко удара тако позно...” а ручице окрећу колач, гурајући се око свештеника који служи, разнежен овим призором.

А како заиста изгледа прослава Светог Саве данас?

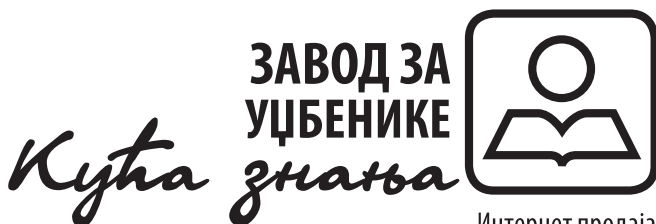
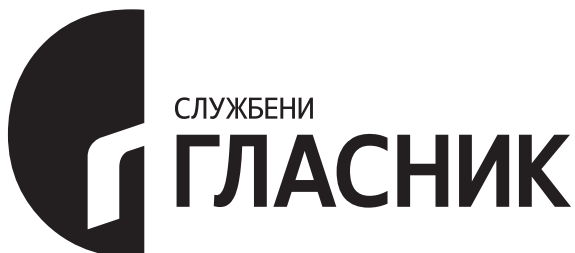
Сала је пуна. У првом реду седе неки људи чија су темена једнака, налик теменима оних који су спремно узвикивали: „Нека се ра-запне!” Девојке у мини сукњама и дугачким чизмама, службенице из Кабинета, у шпалиру стоје крај зида. Неке од наставница тихо негодују, забезекнуте над приказаним дрес кодом, непромереном прилици. Дебели свештеник завршава обред брзо, а затим, понесен атмосфером присуства – нипошто нечега светог – држи дугачак говор са безброј рукаваца и без повратка у матицу. А онда на сцену ступа он – који нас је удостојио присуства, изашао из Кабинета и још довео свиту са собом – п(р)ојави се, изрекне две-три пригодне реченице, засевају блицеве, проломи се захвалност салом, изађе он, затим свита у дугачким чизмицама и кратким сукњама, испрати их почаствовани домаћин, па дебели свештеник са црном акт-ташном, а остајемо ми – боранија која ће одслушати „Ко удара тако позно” и уписати се на списак присуства на сопственој слави или писати изјаву правдања зашто имена на списку нема.

ОГЛЕДАЛО

Опрости нам, Свети Саво, што подривамо саму идеју духовности и уместо тебе славио позлаћене идоле, инстант-кумире у истим оделима и са истим потиљцима, у првим редовима. Тобоже, у име твоје. Што учествујемо у тој светковини која није ни паганска ни иноверна и још се потписујемо, остављајући доказ властите срамоте. Слово срама. Моје речи прихвати, иако анахроно и грубо штрче и „прскају као жабице у бари”. И не напуштај нас, грешне.

О. Р.

ОГЛЕДАЛО

Интернет продаја
www.zavod.co.yu
e-mail: prodaja@zavod.co.rs

ΟΓΛΕΔΑΛΟ
